

Ks. Kazimierz Matwiejuk, UKSW
WSD Siedlce

Profetyczny wymiar urzędu biskupiego

Wstęp

Słowo Boże jest istotnym elementem zbawczego dialogu Boga z człowiekiem. Ten dialog inicjuje Stwórca. Człowiek potrzebuje Bożego objawienia. Bóg swoim słowem przeniknął historię człowieka. Nim też wytyczył jego drogę przez doczesność ku wieczności. Bóg, który towarzyszy człowiekowi od jego stworzenia, swoje słowo kierował do ludzi w różny sposób (Hbr 1,1). Ostatecznie Słowo Boże stało się ciałem (1,1.14). Inkarnacja drugiej Osoby Trójcy Świętej, osobowego Słowa Bożego, które jest Bogiem z Boga, Światłem ze Światłości, dokonało się za sprawą Ducha Świętego. Jezus Chrystus, wcielony Syn Boży, jest pełnią Bożego objawienia.

Człowiek wchodzi w kontakt ze Słowem Bożym przez wiarę. Ta zaś rodzi się ze słuchania słów Wcielonego Słowa (Rz 10,17). Obowiązek głoszenia Jego Ewangelii został powierzony Kościołowi. On też wiarygodnie je interpretuje. Święty depozyt słowa Bożego jest przekazywany wszystkim pokoleniom. Biskup jest prorokiem Bożym, głosicielem słowa Bożego, bowiem sakra biskupia, obok funkcji uświęcania i pasterzowania, zawiera również misję nauczania (KK 21).

I. Sakra biskupia zobowiązaniem do głoszenia Ewangelii

Biskupi, na mocy sukcesji, przejęli następstwo po kolegium Apostołów w dziedzinie nauczania¹. Oni, jako następcy Apostołów, otrzymują od Pana, któremu dana jest wszelka władza na niebie i na ziemi, misję nauczania wszystkich narodów i głoszenia Ewangelii wszelkiemu stworzeniu, aby wszyscy ludzie przez wiarę, chrzest i wypełnianie przykazań dostąpili zbawienia (KK 24).

Biskupi otrzymują udział w sukcesji apostoelskiej przez sakrament święceń. Święcenia biskupa są udzielane podczas celebracji Eucharystii. Obrzędy sakry biskupiej rozpoczynają się po proklamacji Ewangelii przedstawieniem elekta zgromadzonemu wiernym. Dokonuje go prezbiter mu asystujący. Po prezentacji, szafarz święceń dokonuje wyboru. Do niego bowiem prezentujący elekta kieruje obrzędową prośbę: *Czcigodny ojcze, Kościół N. prosi, abyś księdzę N. wyświęcił na biskupa*².

Do godziwości święceń biskupich jest konieczna nominacja papieaska. Dlatego główny szafarz pyta prezbitera prezentującego elekta: *Czy macie nominację Stolicy Apostolskiej?*. Po zapewnieniu: *mamy*, domaga się, aby ją odczytać. Lektura bulli papieskiej kończy się aklamacją wszystkich uczestników liturgii święceń biskupich: *Bogu niech będą dzięki*.

W homilii, a pomocą do niej jest tekst zamieszczony w pontyfikale, konsekратор ukazuje ścisły związek biskupstwa z misją Chrystusa³. Wcielony Syn Boży, *posłany przez Ojca w celu odkupienia ludzkości, sam wysłał na świat Dwunastu Apostołów, aby napełnieni mocą Ducha Świętego, głosili Ewangelię i gromadząc wszystkie ludy w jednym Kościele, uświęcali je i kierowali nimi*. Apostołowie wybrali sobie pomocników. Przez nałożenie rąk przekazali im Ducha Świętego, którego otrzymali od zmarłych Kyriosa. W ten sposób udzielali swoim następcom pełni sakramentu święceń. Nieprzerwane następstwo biskupów jest znakiem kontynuacji dzieła zbawienia. Tak urząd apostoelskiego posługiwania trwa w epoce Kościoła.

¹ Zob. *Pontyfikał rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999, s. 15.

² W przypadku biskupa pomocniczego, to Kościół katolicki, a nie Kościół lokalny, diecezjalny, prosi o wyświęcenie elekta na biskupa.

³ Zob. *Pontyfikał rzymski...*, dz. cyt., s. 23-24.

Biskup jest znakiem, ikoną, Jezusa Chrystusa. To wcielony Syn Boży przez posługę biskupa nieustannie niesie ubogim dobrą nowinę, więźniom głosi wolność, niewidomym przejrzenie a uciśnionych odsyła wolnymi (Łk 4,18-19). Obdarza ich swoim życiem w sakramentach świętych. Dzięki posługiwaniu biskupa, który jest wspierany przez prezbiterów, Chrystus przyłącza do swojego Ciała nowych członków.

Konsekrator, zanim włoży ręce na elekta, by go włączyć do kolegium biskupiego, domaga się, aby wszyscy przyjęli go z radością, ponieważ on stanie się sługą Chrystusa i szafarzem Bożych misterii. Jemu zostanie powierzone głoszenie *prawdziwej Ewangelii przez posługę Ducha i sprawiedliwości*. Tak realizuje się wola Wcielonego Słowa, zawarta w Jego zapewnieniu, że *kto was słucha, Mnie słucha, a kto wami gardzi, Mną gardzi, lecz kto Mną gardzi, gardzi Tym, który Mnie posłał* (Łk 10,16).

W obrzędowej admonicji konsekrator przypomina podstawowe obowiązki biskupa: głoś słowo Boże, nastawaj w porę, nie w porę, napominaj z całą cierpliwością i umiejętnością. Przez modlitwy i Ofiary składane za lud tobie powierzony, staraj się wybłagać liczne łaski płynące z pełni Chrystusowej świętości. Bądź wiernym szafarzem, zarządcą i strażnikiem sakramentów Chrystusa w powierzonym tobie Kościele. Skoro zostałeś wybrany przez Ojca niebieskiego do rządzenia Jego rodziną, pamiętaj o Dobrym Pasterzu, który zna swoje owce i którego one znają. Nie zahał się On oddać życia za owce.

Szafarz świeceń uświadamia elekta, że jako biskup nigdy nie będzie samotny w swoim posługiwaniu. Jego współpracownikami w służbie Chrystusowi w Jego Kościele będą prezbiterzy i diakoni, których winien otaczać ojcowską troską i braterską miłością. Ale do współpracy w apostołskim posługiwaniu winien angażować także wiernych świeckich. Ich też powinien chętnie słuchać.

Biskup ma troszczyć się o ubogich, słabych, przybyszów, a zwłaszcza o tych, którzy jeszcze nie należą do owczarni zmartwychwstałego Zbawiciela. Przedmiotem jego troski ma być Kościół powszechny, ale w szczególności sposób ma czuwać nad ludem, nad którym Duch Święty ustanawia go biskupem.

Główny szafarz przyjmuje przyrzeczenia elekta. Czyni to w formie dialogu. Rozpoczynając ten obrzędowy dialog, powołuje się na dawny zwyczaj, ustalony przez Ojców Kościoła. Zwyczaj ten dotyczy skrutynium,

pewnej formy egzaminu przyszłego biskupa⁴. Elekt będzie pytany przez konsekratora, wobec zgromadzonego ludu, czy chce dochować wiary i wypełnić powierzany mu urząd posługiwania oraz czy chce z łaską Ducha Świętego pełnić ten urząd aż do śmierci. Kolejne pytania są ukierunkowane na posługę słowa: *Czy chcesz wiernie i nieustannie głosić Ewangelię Chrystusa?* oraz: *Czy chcesz zachować czysty i nienaruszony skarb wiary, który zgodnie z tradycją od czasów apostołskich zawsze i wszędzie strzeżony jest w Kościele?* Główny szafarz pyta jeszcze elekta: *Czy chcesz budować Ciało Chrystusa, to jest Jego Kościół, i trwać w jedności z kolegium biskupów, pod przewodnictwem następcy świętego Piotra Apostoła?* oraz: *Czy chcesz wiernie okazywać posłuszeństwo następcy świętego Piotra?*

Przez kolejne pytania chce się przekonać o gotowość elekta do gorliwego angażowania się w posługę miłości wobec różnych wspólnot ludzi w jego przyszłej owczarni eklezjalnej, zatem: *Czy jako miłujący ojciec chcesz razem z naszymi współpracownikami, prezbiterami i diakonami, troszczyć się o święty Lud Boży i kierować go na drogę zbawienia?* oraz: *Czy ze względu na imię Pana chcesz być przystępny i miłosierny dla ubogich, przybyszów i wszystkich potrzebujących?* wreszcie: *Czy jako dobry pasterz chcesz szukać zbłąkanych owiec i odnosić je do Pańskiej owczarni?*

Ostatnie pytanie dotyczy duchowej odpowiedzialności za Kościół, którego biskupem wkrótce się stanie: *Czy chcesz nieustannie błagać wszechmogącego Boga za lud święty i nienagannie pełnić urząd posługiwania najwyższego kapłaństwa?* Kolejne „chcę” elekta i ostatnia jego odpowiedź „Chcę, z Bożą pomocą” stanowią podstawę do kontynuowania świętych obrzędów. *Niech Bóg, który rozpoczął w tobie dobre dzieło, sam go dokona* – dopowiada konsekrator.

Śpiew litanii błagalnej do Wszystkich Świętych jest poprzedzony zachętą, by zgromadzeni błagali *wszechmogącego Boga, aby temu wybranemu hojnie udzielił łaski dla dobra swojego Kościoła*. W zakończeniu zaś jest zawarta prośba: *Panie, przyjmij łaskawie nasze prośby; wylej na Twojego sługę pełnię łaski kapłaństwa i obdarz go mocą swojego błogosławieństwa. Przez Chrystusa, Pana naszego*.

Istotnym gestem święceń biskupa jest włożenie na głowę elekta rąk przez biskupów konsekrujących lub przynajmniej przez głównego conse-

⁴ Zob. B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1463-1464.

kratora. Ten gest, wykonywany w milczeniu, poprzedza modlitwę konsekracyjną. W niej wybrzmi epikleza, która stanowi istotną formę święceń. Brzmi ona następująco: *Teraz, Boże, wylej na tego wybranego pochodzącą od Ciebie moc, Ducha Świętego, który włada i kieruje, którego dałeś Twojemu umiłowanemu Synowi, Jezusowi Chrystusowi, On zaś dał Go świętym Apostołom, aby w różnych miejscach ustanowili Kościół, jako Twoją świątynię, na nieustanną cześć i chwałę Twojego imienia*⁵.

Podczas modlitwy konsekracyjnej dwaj diakoni trzymają otwartą księgę Ewangelii, która spoczywa na głowie elekta⁶. Po zakończeniu modlitwy konsekracyjnej, główny szafarz święceń wręczy Ewangeliarz nowo wyświęconemu biskupowi. Powie wtedy: *Przyjmij Ewangelię i głos słowo Boże z całą cierpliwością i umiejętnością*⁷.

II. Biskup stróżem depozytu Bożego objawienia

Ewangelią, czyli *dobrą nowiną* jest Słowo Boże, które w Chrystusie stało się ciałem. Jej proklamacja dokonuje się na dwa sposoby. Pierwszym jest „dynamiczny nurt żywej Tradycji, przejawiającej się we *wszystkim, czym [Kościół] jest i w co wierzy*”, a *zatem w kulcie, doktrynie i życiu Kościoła, drugim zaś jest Pismo Święte, które dzięki natchnieniu Ducha Świętego zachowuje w niezmienności pisma konstytutywne i pierwotne elementy tej żywej Tradycji*⁸.

Tradycja poprzedza powstanie Pisma. Ona była dla Biblii żywym podłożem. Dzięki Tradycji Pismo Święte jest pełniej rozumiane i skutecznie oddziałuje na jego słuchaczy. *Żywe jest słowo Boże i skuteczne* (Hbr 4,12). Ono duchowo buduje człowieka, uświęca go i wprowadza w dziedzictwo ze wszystkimi, którzy uwierzyli w Boga, który objawia się przez teksty natchnione (Dz 20,32). Tradycja i Biblia są środkami przekazu Słowa Bożego. W tych obu źródłach objawienia jest zawarta Prawda, która wyzwala.

Pismo Święte nie może istnieć samoistnie. Jest ono związane z Kościołem, zatem z podmiotem, który przyjmuje i głosi treści objawione,

⁵ *Pontyfikał rzymski...*, dz. cyt., s. 35.

⁶ Zob. tamże, s. 31.

⁷ Tamże, s. 37.

⁸ Synod Biskupów. XII zwyczajne zgromadzenie ogólne, *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła*, Lineamenta 2007, n. 14. (dalej: Lineamenta)

zawarte zarówno w Tradycji, jak i Piśmie Świętym. *Pismo odgrywa istotną rolę w dostępie do Słowa w jego źródłowej autentyczności i dlatego stanowi kryterium prawidłowego rozumienia Tradycji*⁹. Ta Tradycja, ukształtowana w czasach apostoelskich, ma charakter konstytutywny, zarówno w wymiarze soteryjnym, jak i eklezjalnym. Do nurtu tej żywej Tradycji, *zatem do prawdziwej służby Słowu Bożemu* należą formuły katechizmu, począwszy od pierwszego Symbolu wiary, który stanowi rdzeń każdego katechizmu, aż po różne jego wersje na przestrzeni wieków. Najnowszym tego przykładem są w Kościele powszechnym *Katechizm Kościoła Katolickiego* oraz katechizmy Kościołów lokalnych.

Pismo Święte jest słowem Boga utrwalonym na piśmie pod natchnieniem Ducha Bożego (VD 9). Pismo i Tradycja przekazują niezmienną Słowo Boże. Dzięki nim *dziś*, podobnie jak w czasach, gdy Bóg mówił do pisarzy natchnionych, rozbrzmiewa *głos Ducha Świętego* (VD 21). On towarzyszył natchnieniem pisarzom biblijnym. On też ustanowił księgi biblijne jako Słowo Boże i powierzył je Kościołowi. Lektura Biblii prowadzi do posłuszeństwa wiary. Jest to podstawowe kryterium interpretacji Pisma Świętego¹⁰. Ono jest prawdą, *jaka z woli Boga została zapisana w księgach świętych dla naszego zbawienia* (KO 11). Święta Tradycja i Pismo Święte obydwu Testamentów stanowią szczególne *miejsce na ziemi* kontemplacji Boga. Ta kontemplacja dopełni się oglądaniem Go twarzą w twarz w niebie (por. 1 J 3,2).

Autentycznym interpretatorem słowa Bożego, zarówno spisane go jak i przekazane jest Nauczycielski Urząd Kościoła¹¹. On nie jest ponad Słowem Bożym, ale w jego służbie. Kościół uczy wiernych prawidłowego rozumienia sensu Biblii i aktualizowania prawd objawionych w życiu codziennym swoich członków. Było to ważne w każdej epoce, a jest konieczne współcześnie, *gdy dochodzi do nowej konfrontacji między Słowem Bożym i naukami o człowieku, szczególnie w sferze badań filozoficznych, przyrodniczych i historycznych*. Rozum domaga się od wiary uzasadnienia, ta zaś angażuje go do współpracy, by dojść do prawdy i życia, które są zgodne z Bożym objawieniem i oczekiwaniami ludzkości¹².

⁹ Tamże.

¹⁰ Zob. tamże, n. 15.

¹¹ Zob. tamże, n. 16.

¹² Zob. Jan Paweł II, *Encyklika „Fides et ratio”*, Kraków 1998, n. 13-15.

Kościół interpretuje Pismo Święte stosując kryteria przypomniane przez Vaticanum II, mianowicie uwzględnia treść i jedność całego Pisma, mając na uwadze żywą Tradycję całego Kościoła oraz analogię wiary (KO 12). Pominięcie lub zapoznanie tych kryteriów niesie ryzyko interpretacji arbitralnych i redukcyjnych. To z kolei prowadzi do fundamentalizmu, który pragnąc dochować wierności tekstowi nie uwzględnia natury tekstu biblijnego. Interpretacje *ideologiczne* ograniczają się do odczytania tekstów biblijnych na sposób tylko ludzki, pomijając istotny element wiary (por. 2 P 1,19-20). Dopiero precyzyjna znajomość zasad hermeneutyki, odpowiadających naturze Słowa, na które *składają się kryteria ludzkie i objawione w kontekście Tradycji kościelnej i w posłuszeństwie Nauczycielskiemu Urzędowi Kościoła*, pozwalają dotrzeć do sensu zamierzonego przez Boga, który objawił w tekstach natchnionych¹³.

Ta hermeneutyka łączy sens historyczno-dosłowny i sens teologiczno-duchowy. Stąd stosowanie m.in. metody historyczno-krytycznej, także egzegezy kanonicznej, jest niezbędne dla prawidłowej egzegezy biblijnej. Teolodzy mają nie tylko czytać, ale nade wszystko kochać Pismo. Tak dostrzegą wewnętrzną jego jedność. Ich badania staną się duchową lekturą, która nie jest czymś zewnętrznym, co ma służyć zbudowaniu, ale *wewnętrznym zanurzeniem się w obecność Słowa*. Przez egzegezę historyczno-krytyczną i kanoniczną pomogą innym ludziom w inicjacji biblijnej, zatem wejściu w Pismo żywe, które jest aktualnym Słowem Boga¹⁴.

Lud Boży zawsze odczuwa głód i pragnienie Słowa Bożego (por. Am 8,11-12), chociaż są wśród niego ludzie, którzy takiej potrzeby jeszcze sobie nie uświadomili i dlatego nie przykładają należytej wagi do Słowa Bożego. Zwłaszcza im potrzebna jest pomoc w spotkaniu ze Świętą Księgą. Ta pomoc ma doprowadzić do zrozumienia wyjątkowości Biblii oraz znaczenia wiary, którą wzbudza proklamowane słowo Boże (zob. Rz 10,17), innych zaś do pogłębienia wiary, którą budzi słowo Boga.

¹³ Zob. Lineamenta, n. 16.

¹⁴ Zob. Benedykt XVI, *Przemówienie do biskupów szwajcarskich*, http://www.opoka.org.pl/nauczanie/papiez/benedykt_xvi/przemowienia.

III. Biskup prorokiem Chrystusa w Kościele diecezjalnym

W 2001 r. (30.09-27.10) odbył się w Rzymie Synod Biskupów. Jego obrady koncentrowały się wokół tematu: „Biskup sługa Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata”. W 2008 r., w październiku (5-26), odbył się kolejny Synod Biskupów. Tym razem był poświęcony słowu Bożemu w życiu i misji Kościoła. Adhortacja „Pastores gregis” (2003) oraz Lineamenta (2007) podkreślają, że ideałem biskupa, na którym Kościół opiera swoje nadzieje, jest pasterz¹⁵. W ramach tej pasterskiej troski, realizowanej na wzór Dobrego Pasterza, znajduje się zobowiązanie biskupa do ewangelizacji i sprawowania sakramentów świętych¹⁶.

Jednym z podstawowych zadań biskupa jest głoszenie ludziom Ewangelii Jezusa Chrystusa, jedyne Zbawiciela świata. Biskup jest Jego prorokiem. Swoją misję proklamowania orędzia zbawienia spełnia w konkretnych warunkach społeczno-cywilizacyjnych. Współczesny świat jest pod silną presją kultury postmodernistycznej. Cechuje ją relatywizm i subiektywizm. A te poglądy lekceważą, a niejednokrotnie brutalnie oprotestowują każdy przejaw otwartości człowieka na transcendencję¹⁷. Biskup również w takich warunkach ma głosić Dobrą Nowinę o zbawieniu wszystkich ludzi. Ma demaskować i wykazywać błędy, ale także napominać i podnosić na duchu. Winien to czynić z cierpliwością (zob. 2 Tm 4,2).

Jest rzeczą oczywistą, że głosiciel Ewangelii musi najpierw słowo Boże uczynić fundamentem własnej egzystencji. Jego wiara ma owocować miłością. Inaczej będzie tylko ideologiem, a nie świadkiem Bożej prawdy. *Zanurzenie się w słowie karmi go niczym matczyne łono*¹⁸. Znajomość Pisma Świętego staje się znajomością Chrystusa (DV 25). Biskup, wsłuchujący się w swoim wnętrzu w słowo Boże, jest wiarygodnym sługą Dobrej Nowiny o zbawieniu¹⁹.

¹⁵ Zob. Jan Paweł II, *Homilia na zakończenie X zwyczajnego zgromadzenia ogólnego Synodu Biskupów*, w: „L'Osservatore Romano” 1/2002, s. 37.

¹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis” o biskupie słudze ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/pastoresgregis_or_16102003, n. 2. (dalej: PG)

¹⁷ Zob. tamże, n. 3.

¹⁸ Paweł VI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”*, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, n. 59.

¹⁹ Zob. PG, n. 15.

Działalność ewangelizacyjna biskupa jest realizacją woli zmartwychwstałego Zbawiciela, który powierzając swoim Apostołom misję „czynienia uczniami” wszystkich ludzi, chciał, aby w ten sposób słuchacze Jego słowa dochodzili do wiary. Wiara poprowadzi ich do sakramentalnego spotkania z osobą paschalnego Kyriosa. Biskup przez głoszenie Ewangelii, zwłaszcza kerygmatu, pomaga we wzbudzeniu posłuszeństwa wiary u swoich diecezjan. A treścią kerygmatu jest to, *co Bóg uczynił dla ludzi przez Chrystusa*. Jego główne elementy doktrynalne stanowi prawda o ukrzyżowaniu i śmierci Jezusa (zob. Dz 2,23; Rz 10,9), także o Jego zmartwychwstaniu i ukazywaniu się Apostołom (zob. Dz 2,24.32; 1 Tes 1,10), również władza sędziowska Zmartwychwstałego (zob. Dz 10,42; 2 Tm 4,1) oraz wezwanie do wiary, nawrócenia i chrztu, koniecznych warunków do zbawienia (zob. Dz 2,38; 3,19-21)²⁰. Takie nauczanie jest konieczne w każdej epoce Kościoła, także w obecnej, naznaczonej obojętnością i ignorancją religijną wielu ochrzczonych.

Każdy biskup, na mocy święceń, jest autentycznym nauczycielem. Postawą tej wiarygodności jest jego komunია z Biskupem Rzymu. Wtedy wierni mają pewność, że jego nauczanie w sprawach wiary i moralności jest autentyczne i trwają przy nim w religijnej uległości ducha (LG 25). Dzięki nauczaniu biskupa wierni zyskują pewność, płynącą z wiary, że tylko Chrystus, który zwyciężył grzech i śmierć, stanowi jedyne źródło i niezmienny punkt odniesienia dla całego ich doświadczenia chrześcijańskiego, w wymiarze egzystencjalnym. Ewangelizacja dokonywana przez biskupa dotyczy obietnic Bożych, które już spełniły się w Jezusie Chrystusie, a Jego mocą dokonują się w sercach poszczególnych ludzi. Te obietnice przekraczają historię i rzeczy tego świata, którego kształt przecież przemija (zob. 1 Kor 7,31).

Biskup jest stróżem słowa Bożego. Strzeże je z miłością i jest gotowy odważnie go bronić. Przedmiotem jego troski jest cały depozyt wiary. A stanowi go słowo Boże spisane i Tradycja, słowo przekazywane (KO 8). Dzięki temu *ogół wierzących, mających namaszczenie od Świętego, nie może zblądzić w wierze* (KK 12)²¹.

²⁰ Kerygmat w znaczeniu biblijnym jest uroczystą i publiczną proklamacją zbawienia dokonanego w Jezusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym, połączoną z wezwaniem do wiary i nawrócenia. Było to przepowiadanie misyjne skierowane do niechrześcijan, zwłaszcza żydów i pogan (zob. J. Kudasiewicz, *Jezus historii a Chrystus wiary*, Lublin 1987, s. 159-160).

²¹ PG, n. 28.

W zakres obowiązków biskupa wchodzi ewangelizacja kultury i inkulturacja Ewangelii. Wiara, która nie staje się kulturą, nie jest wiarą w pełni przyjętą, w pełni przemyślaną i wiernie przeżywaną²². Ważne jest przekazywanie wiary na *nowych areopagach*, nade wszystko w środkach społecznego przekazu. To nakłada obowiązek umiejętnego wykorzystania tych możliwości, by Ewangelia została usłyszana i przyjęta.

Posłuszeństwo wiary ewangelizatora wobec Ewangelii jest więcej niż tylko psychologicznym argumentem do przyjęcia podobnej postawy przez słuchaczy słowa Bożego (zob. Rz 1,5). Świadczenie życia biskupa jest potwierdzeniem nie tyle jego osobistego autorytetu, ale nade wszystko autorytetu obiektywnego, otrzymanego podczas konsekracji. W ten sposób urzędowi towarzyszy wiarygodność. Już św. Paweł zachęcał Tytusa (2,7-8), aby wszystkim dawał wzór dobrych uczynków własnym postępowaniem. Głosząc naukę zdrową i nienaganną, spowoduje, że przeciwnicy ustąpią ze wstydem, nie mogąc nic złego powiedzieć o głosicielu Dobrej Nowiny o zbawieniu grzeszników

IV. Biskup głosiцеlem całej Ewangelii

Eklezjologia komunii i misji domaga się, aby biskup troszczył się, by w jego Kościele była głoszona cała Ewangelia. Ta zaś jest Dobrą Nowiną o zbawieniu wszystkich ludzi. Jej treść stanowi misterium wcielonego Syna Bożego, który oddał swoje życie, by odkupieni przez Niego mieli życie w obfitości. Ewangelia, jako nauka Wcielonego Słowa, swój punkt kulminacyjny osiągnęła w tajemnicy Jego paschy. Krzyż Chrystusa stanowi jej rekapitulację. Jego sens wyjaśniła rezurekcja Ukrzyżowanego. Krzyż stał się misterium życia. Na nim Życie zwyciężyło śmierć²³.

Pascha Chrystusa stanowi syntezę i pełnię Jego życia i misji. Całe życie Jezusa było ukierunkowane paschalnie²⁴. On, Wcielone Słowo, miał pełną świadomość, że jest *Barankiem Bożym*, który zostanie zabity na

²² Zob. Jan Paweł II, *Dialog między kulturą, nauką i wiarą. Spotkanie z przedstawicielami świata kultury i nauki*, Zagrzeb, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/zagrzeb_kultura_03101998.

²³ Zob. *Święte Triduum Paschalne na podstawie Mszału rzymskiego dla diecezji polskich*, Pallottinum 1999, s. 11-14.

²⁴ Zob. A. Bergamini, *Chrystus świętem Kościoła. Rok liturgiczny*, Kraków 2003, s. 223-230.

krzyżu. Jego kości, podobnie jak kości baranka paschalnego z paschy ludu Starego Przymierza, nie zostaną złamane (zob. Wj 12,46). Tamten baranek był figurą paschalnego przejścia Jezusa przez krzyż ku zmartwychwstaniu. Śmierć Jezusa, według św. Jana, nastąpiła w tej godzinie, kiedy Izraelici w swoich domach przygotowywali się do spożycia baranka w ramach wieczerzy paschalnej (zob. J 19,31-37). Wtedy *nadeszła Jego godzina, by przeszedł z tego świata do Ojca* (J 13,1). Ta godzina jest najwymowniejszym potwierdzeniem posłuszeństwa Jezusa wobec Ojca (zob. J 4,34).

W proklamacji Ewangelii Chrystusa, obok Jego posłuszeństwa wobec Ojca, wybrzmiewa z całą mocą soteryjny motyw Jego męki. On pozwolił się zabić jako nasza Pascha, ponieważ *tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto wierzy w Niego nie zginął, ale miał życie wieczne* (J 3,16). *Chrystus umiłował swych na świecie, do końca ich umiłował* (J 13,1). *On umiłował mnie i samego siebie wydał za mnie* (Ga 2, 20). *Chrystus umiłował Kościół i wydał za niego samego siebie* (Ef 5, 25).

Całkowite zbawienie świata dokonało się, gdy Ukrzyżowany zmartwychwstał. *On został wydany za nasze grzechy i wskrzeszony z martwych dla naszego usprawiedliwienia* (Rz 4,25). Przez rezurekcję Jezus przewyciężył kruchość swego ciała i oblókł się w moc Ducha. Stał się Kyriosem, a Bóg dał Mu *imię ponad wszelkie imię* (Flp 2,9). Stał się *Duchem ożywiającym* (zob. 1 Kor 15,45). Otrzymał pełną i uniwersalną władzę uświęcania. Wtedy też zostało podarowane ludziom życie Boże w sposób przez Boga przygotowany, czyli w Chrystusie zmartwychwstałym. On to życie przekazuje przez Ducha Świętego. Paraklet jest pierwszym Darem paschalnego Zbawiciela dla wierzących²⁵.

Dzięki Duchowi Uświęcicielowi urzeczywistnia się komunika człowieka z Bogiem Ojcem. Ludzie rozproszeni przez grzech tworzą wspólnotę – Ciało Chrystusa, Kościół. Ta wspólnota istnieje dzięki zdolności jednania się z Bogiem i przebaczenia bliźnim²⁶.

V. Troska biskupa o nauczanie o Kościele

Eklezyjalną konkretyzacją Ewangelii Chrystusa jest Kościół. On jest załącznikiem Królestwa Bożego. Pan Jezus podczas swojej pielgrzymki przez

²⁵ Zob. *Czwarta Modlitwa eucharystyczna*, w: *Obrzędy Mszy św.*, Pallottinum 1986, s. 60.

²⁶ Zob. Z. Kiernikowski, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000, s. 325.

ziemię głosił Ewangelię Królestwa i zainicjował je w sobie. Na różne sposoby, zwłaszcza przez przypowieści, przybliżał ludziom jego tajemnicę i wynikające z tego zobowiązania moralne. Kościół ustawicznie głosi słowo Boże o Bożym Królestwie wszystkim narodom i udziela sakramentów. Ewangelia jest życiem ludu Bożego w każdej epoce²⁷.

Chrystus jest światłością narodów. On przez Kościół, blaskiem swojej Ewangelii oświeca ludzi, którzy otwierają się na Jego słowo. Jest ono głoszone mocą Parakleta. Tak *Kościół jest w Chrystusie niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego* (LG 1).

Ta wizja Kościoła jest dziś zagrożona. Zagrożenia płyną z cywilizacji, z ideologii głoszącej życie ludzkie bez Boga, propagującej taki sposób bycia człowieka na tej ziemi, człowieka i społeczeństwa, jak gdyby Bóg nie istniał²⁸. Codziennosc eklezjalna to potwierdza. Taki styl życia przyjmują ludzie, którzy formalnie nie odrzucają istnienia Boga, owszem deklarują swoją przynależność do Kościoła, ale mają własną wizję tej przynależności. Traktują ją jako formalne trwanie w instytucji, która jest potrzebna w określonych sytuacjach egzystencjalnych człowieka. Ich chrześcijaństwo jest nominalne, a praktyki religijne, także życie sakramentalne, stanowią rytuał zabarwiony tradycją. Brak jest żywej wiary.

Poważnym problemem współczesnym jest globalizacja²⁹. Eklezjologia katolicka jest otwarcie kontestowana i zwalczana na rzecz ustanowienia jakiejś jednej światowej religii, swoistego superkościół, który w relacji do chrześcijaństwa byłby antykościółem³⁰. Wiele osób uważających się za katolików, także w Polsce, należy do zreszeń pseudoreligijnych i podejmują praktyki sprzeczne z doktryną chrześcijańską³¹.

W takich realiach nauczanie o Kościele i nauczanie Kościoła musi być bardzo mocno oparte na niezmiennym fundamencie, mianowicie na

²⁷ Zob. PG, n. 6.

²⁸ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne*, Jasna Góra, totustuus.janpawel2.pl/pl/wieczor-26.html.

²⁹ Zob. K. Bełch, *Wyzwania globalizacji w świetle nauki społecznej Kościoła*, Przemysł 2007, s. 157-209.

³⁰ Zob. P. Virion, *Rząd światowy. Globalizm, antykościół i superkościół*, Komorów 1999.

³¹ Zob. W. Piwowarski, *Wartość życia codziennego*, w: *Religijność Polaków 1991-1998*, (red. W. Zdaniewicz), Warszawa 2001, s. 55.

fakcie, że założycielem Kościoła, jako wspólnoty grzeszników odkupionych³², jest ukrzyżowany i zmartwychwstały Chrystus, jedyny Odkupiciel człowieka³³. To właśnie wcielony Syn Boży podjął śmierć krzyżową, aby *rozproszone dzieci Boże zgromadzić w jedno* (J 11,52). Mocą Jego prawdy i łaski wspólnota Kościoła, który jest żywym, mistycznym Ciałem Chrystusa, krzepnie i rozwija się. Jego Ewangelia pomaga nie tylko intelektualnie poznać Odkupiciela świata, ale egzystencjalnie przyłączyć do Niego, kształtując swoje życie w różnych jego wymiarach w oparciu o Jego prawdę. Przyłączenie wiarą i miłością do Chrystusa, zwłaszcza przez Komunię sakramentalną, jest źródłem dynamizmu budowania wspólnoty z innymi ludźmi³⁴.

Nauczanie biskupa o Kościele ma pogłębiać świadomość eklezjalną jego członków. Kościół nie jest instytucją czysto ludzką, ani organizacją do niesienia pomocy potrzebującym. Jest on znakiem zbawczej obecności Chrystusa i jest zakotwiczony w zbawczym dziele Wcielonego Słowa. Jego fundamentem jest Jezus Chrystus.

Kościół jako wspólnota odkupionych jest budowany na wzór wspólnoty Trójcy Świętej. Osobliwością tej wspólnoty jest miłość nie tylko jej członków, ale także nieprzyjaciół, na wzór Jezusa, który nie tylko uczył o potrzebie miłowania nieprzyjaciół (zob. Mt 5,43), ale umarł za zbawienie także tych, którzy Go krzyżowali. Z wysokości krzyża prosił: *Ojciec przebac im, bo nie wiedzą, co czynią* (Łk 23,34). Odtąd członkowie ludu Bożego są w stanie zło zwyciężać dobrem (zob. Rz 12,21), ponieważ ich mocą jest zmartwychwstały Pan. On, wydając się w ręce grzeszników i przyjmując śmierć, zwyciężył grzech i pokonał śmierć. Ta już odtąd nie jest doświadczeniem przerażającym i beznadziejnym, ale jest przejściem do życia wraz ze zmartwychwstałym Chrystusem.

Kościół jest wspólnotą świętą, bo stanowią ją ludzie odkupieni przez wcielonego Syna Bożego, ale potrzebującą ciągle nawrócenia, bo jego członkowie są ludźmi grzesznymi. Proces nawrócenia polega na niszczeniu

³² Zob. Z. Kiernikowski, *Kościół wspólnotą odkupionych grzeszników*, Kraków 2003.

³³ Zob. Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja „Dominus Jesus” o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła*, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kdwiary/dominus_iesus.html.

³⁴ Jan Paweł II, *Homilia w Nowej Hucie-Mogile*, w: *Nauczanie papieskie*, II, 1 (1979), Poznań 1990, s. 700-704.

w sobie wrogości zarówno wobec Boga, jak i drugiego człowieka. Jest to możliwe, ponieważ rozdzielający mur wrogości zniszczył ukrzyżowany i zmartwychwstały Kyrios (zob. Ef 2,14-16). Zniszczył go, gdy w ludzkim ciele został zabity przez ludzi przepelnionych wrogością. On na tę wrogość odpowiedział przebaczeniem. Tak została otwarta droga, możliwość dojścia do Boga każdemu grzesznikowi, który przyjmie moc Chrystusa w burzeniu w sobie muru wrogości³⁵.

Kościół kontynuuje w historii zbawcze dzieło swego Założyciela. Świadczy o dokonanym, dzięki paszce wcielonego Syna Bożego, pojednaniu człowieka z Bogiem. Głosi zbawcze czyny Chrystusa, uobecniając je w sposób sakramentalny w liturgii. Świadectwo o dokonanym zbawieniu i celebrowanie misterium zbawienia dokonuje się w pełnej wolności członków ludu Bożego. Oni, obdarowani łaską i posłuszni w wierze, stają się znakiem Chrystusa Zbawiciela, jak ewangeliczne miasto położone na górze (zob. Mt 5, 14).

Biskup, jako stróż takiego Kościoła, jest członkiem Kolegium biskupów. Swoją troskę o lud Boży realizuje trwając z nim w komunii hierarchicznej. Kolegium biskupów nie jest jednak sumą pasterzy Kościołów partykularnych, ani wynikiem ich komunii, ale istotnym elementem Kościoła powszechnego. Zasadą i fundamentem tej komunii jest Biskup Rzymu³⁶. Załącznikiem świętej hierarchii eklezjalnej byli apostołowie. W nich ma swoje korzenie struktura jednego, świętego i powszechnego Kościoła, oraz struktura Kolegium biskupów, które jest znakiem tej katolickości (KK 22). Biskup, choć stoi na czele jakiegoś Kościoła partykularnego, to pozostając w jedności ze wszystkimi braćmi w biskupstwie, nade wszystkim z Biskupem Rzymu, jest przedstawicielem Chrystusa, Głowy i Pasterza całego Kościoła.

VI. Prezbiterzy jako współpracownicy biskupa w posłudze prorockiej

Wspólnotę uczniów Chrystusa formują kapłani, czyli biskup i prezbiterzy. Współczesne czasy domagają się, wręcz wymuszają nową mentalność duchownych. Ci muszą jeszcze bardziej uczyć się ewangelicznego

³⁵ Zob. Z. Kiernikowski, *Kościół wspólnotą...*, dz. cyt., s. 80.

³⁶ Zob. PG, n. 8.

myślenia. A to oznacza, że Chrystus, Najwyższy Kapłan, ma być w centrum ich życia i kapłańskiej aktywności. Jego słowo ma być jeszcze w większym stopniu ich duchowym pokarmem³⁷.

Wielu duszpasterzy boleśnie przeżywa duchowe kryzysy swoich parafian. Spotykają się z ludźmi, którzy lekceważą naukę Chrystusa, traktując Ewangelię wybiórczo. Są tacy, którzy świadomie odrywają Kościół od Jego Boskiego Założyciela. Jak mantrę powtarzają swoje nowe przekonanie: Chrystus – tak, Kościół – nie. Nie brak i takich ochrzczonych, którzy parafię traktują jako punkt religijnych usług. To smuci. Ale właśnie tym ludziom jest potrzebna Ewangelia, słowo Boże, które jak ostry miecz obosieczny przeniknie ich serca, *aż do rozdzielenia duszy i ducha, stawów i szpiku, zdolne osądzić pragnienia i myśli serca* (Hbr 4,12).

Słowo Boże oświeca życie człowieka i wskazuje mu drogę. Skierowane do grzesznika przypomina o jego powołaniu do świętości. Wzywa też: *Zawróćcie z waszych dróg grzesznych i przestrzegajcie poleceń moich i postanowień moich, według całego Prawa, które nadałem waszym przodkom i które przekazałem wam przez sługi moje – proroków* (2 Krl 17,13). Podobnie, choć z nową mocą, brzmi zachęta Jezusa w Ewangelii: *Nawróćcie się, bo bliskie jest królestwo niebieskie* (Mt 3,2). Dzięki słowu Bożemu skruszony grzesznik, mocą Ducha Świętego, powraca do komunii z Bogiem i Kościołem³⁸.

Jednak sami duchowni nie są wolni od kryzysowych zagrożeń. Pasterze Kościoła w Polsce wyartykułowali niektóre z nich³⁹. Są fakty, które wskazują, że niektórzy duchowni traktują parafię, diecezję, a także cały Kościół jako instytucję, a nawet jako dobrze zorganizowaną firmę. Proponują nawet wprowadzenie umowy o pracę w parafii, zatem zatrudnienie na zasadzie kontraktu. Taki kontrakt można podpisać, ale także można zmienić, a nawet zerwać.

Zdarzają się też dramatyczne przypadki odejścia ze służby kapłańskiej. Jesteśmy świadkami nagłaśnianych odejść księży, zajmujących nawet wysokie stanowiska w Kościele. Fakty te otwierają nam oczy na mechanizmy

³⁷ Zob. Episkopat Polski, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2008 r.*, www.episkopat.pl/?a=dokumenty_KEP&doc=2008, n. 5.

³⁸ Zob. Lineamenta. Przedmowa.

³⁹ Zob. Episkopat Polski, *List do kapłanów na Wielki Czwartek...*, dz. cyt., n. 2.

procesu odchodzenia od kapłaństwa. Pomijamy motywy osobiste, bo nie mamy wglądu w głębinę ludzkiego serca. Uderza nas jednak, że odejściom towarzyszy często lista pretensji do Kościoła rozumianego jako instytucja. Takiego, jak go postrzega świat. Kościoła, w którym nie ma Jezusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego. Wydaje się, że odchodzący kapłani nie zawarli z Nim umowy o życie⁴⁰.

Są to fakty, które wołają o pogłębioną formację kapłańską. Ta formacja, bazująca na Bożym Objawieniu, ma utrwalić przekonanie, że kapłańska posługa słowa i sakramentów jest niczym niezasłużonym powołaniem. Jego istotą jest trwanie przy Chrystusie, tym ukrzyżowanym, który żyje pośrodku swych uczniów (zob. Mt 11,6). Pozostawanie z Nim w koinonii rodzi bezinteresowność, ofiarność, aż do miłości człowieka trudnego do zaakceptowania, nieprzyjaciela.

Wierni potrzebują takich duszpasterzy. Czekają na słowo Boże, które głoszą, na sakramenty, których są szafarzami, na wskazania moralne, które sami potwierdzają życiem. Czekają na świadectwo ich życia z wiary. Wtedy jawią się oni jako odpowiedzialni współpracownicy biskupa w jego trosce o słowo Boże, które rodzi wiarę (zob. Rz 10,17) i prowadzi do sakramentalnej wspólnoty z Chrystusem Zbawicielem i braterskiej wspólnoty z Kościołem.

Zakończenie

Nauczanie biskupa winno być ukierunkowane na liturgię. W niej wydarzenia zbawcze, głoszone słowem, są uobecniane. Kościół celebrytuje te wydarzenia, a to znaczy, że one na zasadzie anamnezy, mocą Ducha Świętego, aktualizują się w sposób sakramentalny w czynnościach liturgicznych.

Liturgia jest też uprzywilejowanym miejscem proklamacji słowa Bożego⁴¹. Liturgiczną formą głoszenia słowa Bożego jest homilia. Ona jest *częścią czynności liturgicznej*⁴². Homilia ma opierać się na tajemnicach

⁴⁰ Zob. tamże, n. 4.

⁴¹ Zob. Z. Kiernikowski, *Nowa ewangelizacja potrzebuje liturgii*, w: *Liturgia i ewangelizacja*, (red. W. Kazimieruk, I. Chłopkowska), Warszawa-Siedlce 2005, s. 7-20.

⁴² Homilię podczas celebracji Eucharystii „winien z zasady głosić kapłan celebrujący. Może on ją zlecić kapłanowi koncelebrowującemu lub niekiedy, zależnie od okoliczności, także dia-

zbawienia i wyjaśniać w ciągu roku liturgicznego, na podstawie czytań biblijnych i tekstów liturgicznych, tajemnice wiary i zasady życia chrześcijańskiego. Ma również przybliżyć treści stałych i zmiennych tekstów Mszy świętej i innych liturgicznych obrzędów Kościoła. Homilia rzuca światło Chrystusa na ludzką egzystencję, ukazując ją w kontekście Jego paschy⁴³. Ma dopomóc uczestnikom liturgii w pełniejszym zrozumieniu skuteczności słowa Bożego w ich życiu.

Homilia, powiązana z celebracją sakramentalną i z życiem wspólnoty liturgicznej, ma też cel katechetyczny i zachęcający. *Jest wskazane, by wychodząc od trzyletniego cyklu lekcjonarza, przedstawiano wiernym w sposób właściwy homilie tematyczne, w których omówiono by w ciągu roku liturgicznego wielkie zagadnienia wiary chrześcijańskiej*⁴⁴.

Słowo Boże jest liturgicznym znakiem zbawczej obecności Chrystusa⁴⁵. Wierzący, celebrując w liturgii misterium śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, jest przez Niego obdarowywany zbawieniem. Przez liturgię wierni wchodzą w komunie z Trójcą Przenajświętszą. Doświadczają uczestnictwa w Bożej naturze przez dar łaski. Liturgia daje przedsmak ostatecznej szczęśliwości i udziału w chwale nieba⁴⁶. Jej celem więc *nie jest uśmierzenie pragnień i lęków człowieka, ale słuchanie i przyjmowanie do serca Jezusa żyjącego, który czci i wielbi Ojca, by Go czcić i wielbić razem z Nim. Kościelne celebracje liturgiczne głoszą, że nasza nadzieja to dar Boga otrzymany za pośrednictwem Jezusa, naszego Pana*⁴⁷. W ten

konowi, nigdy zaś osobie świeckiej. W szczególnych przypadkach i ze słusznej przyczyny homilię może wygłosić także biskup lub prezbiter, który uczestniczy w celebracji, choć nie może koncelebrować". Kodeks Prawa Kanonicznego (kan. 767 §1) odwołał wszelkie wcześniejsze przepisy, które dopuszczały wiernych nie wyświęconych do wygłaszania homilii w czasie celebracji eucharystycznej. To dopuszczenie nie może być przywrócone mocą żadnego zwyczaju. Ten zakaz odnosi się również do alumnów seminariów, studentów teologii i „asystentów duszpasterskich”, nie wyłączając wszelkich innych grup, ruchów, wspólnot lub stowarzyszeń świeckich (zob. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja „Redemptionis Sacramentum”*, Pallottinum 2004, n. 64-66).

⁴³ Zob. tamże, n. 67.

⁴⁴ Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Sacramentum Caritatis”*, Pallottinum 2007, n. 46.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Ecclesia in Europa”*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/europa_28062003.html, n. 69.

⁴⁶ Zob. tamże, n. 70.

⁴⁷ Tamże, n. 71.

sposób życie chrześcijanina stanie się prawdziwie *rozumną służbą Bożą* i miłą Bogu (por. Rz 12,1).

Die prophetische Grundlage des Bischofsamtes

Das Wort Gottes ist das wesentliche Element des erlösenden Dialoges zwischen Gott und dem Menschen. Gott hat mit seinem Wort seine Geschichte durchdrungen. Schließlich ist das Wort Gottes Fleisch geworden (Joh 1,1.14). Der Bischof ist Gottes Prophet, Verkünder Gottes Wortes, denn die Bischofsweihe beinhaltet, neben der Funktion der Heiligung und des Hirtenseins, auch die Lehrmission (KK 21). Die Bischofsweihe ist eine Ermächtigung und Verpflichtung zur Kundgabe des ganzen Evangeliums. Der Bischof ist Christi Prophet in der diözesanen Kirche. Die Kirche ist eine kirchliche Verwirklichung des Evangeliums Christi. Die Presbyterianer sind Mitarbeiter des Bischofs im Verkündigungsdienst.